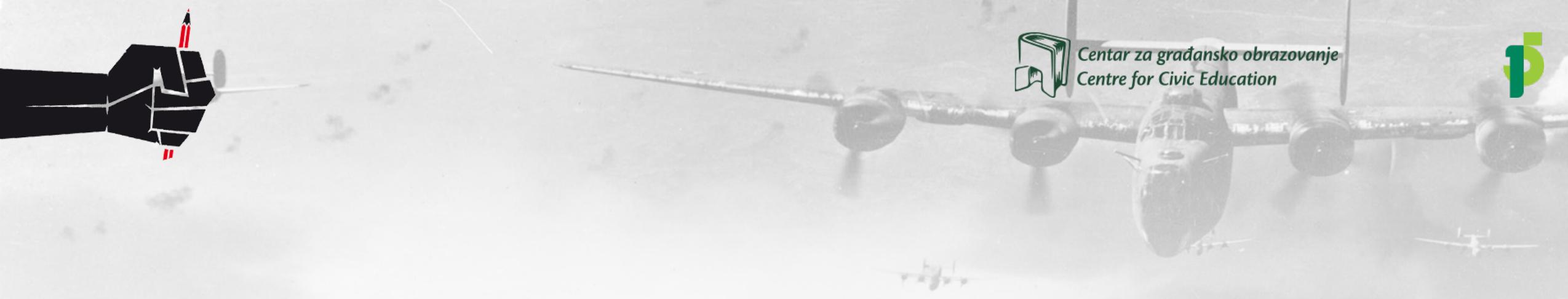

**KOLIKO DANAS STUDENTI U CRNOJ GORI
ZNAJU O ANTIFAŠISTIČKOM OTPORU U XX
VIJEKU U CRNOJ GORI, REGIONU I EVROPI?**

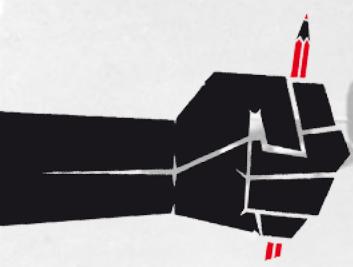

- **Centar za građansko obrazovanje (CGO) je istraživanje uradio u okviru potprograma *Tranziciona pravda*, kao dio šire analize o zastupljenosti pitanja koja se odnose na antifašizam u crnogorskom obrazovnom sistemu i znanja o ovom periodu i antifašističkim vrijednostima koje nose mladi iz obrazovnog sistema, a sa ciljem da se osvijetli situacija u ovoj oblasti i ponude preporuke za unaprjeđenje postojećeg obrazovnog sistema.**

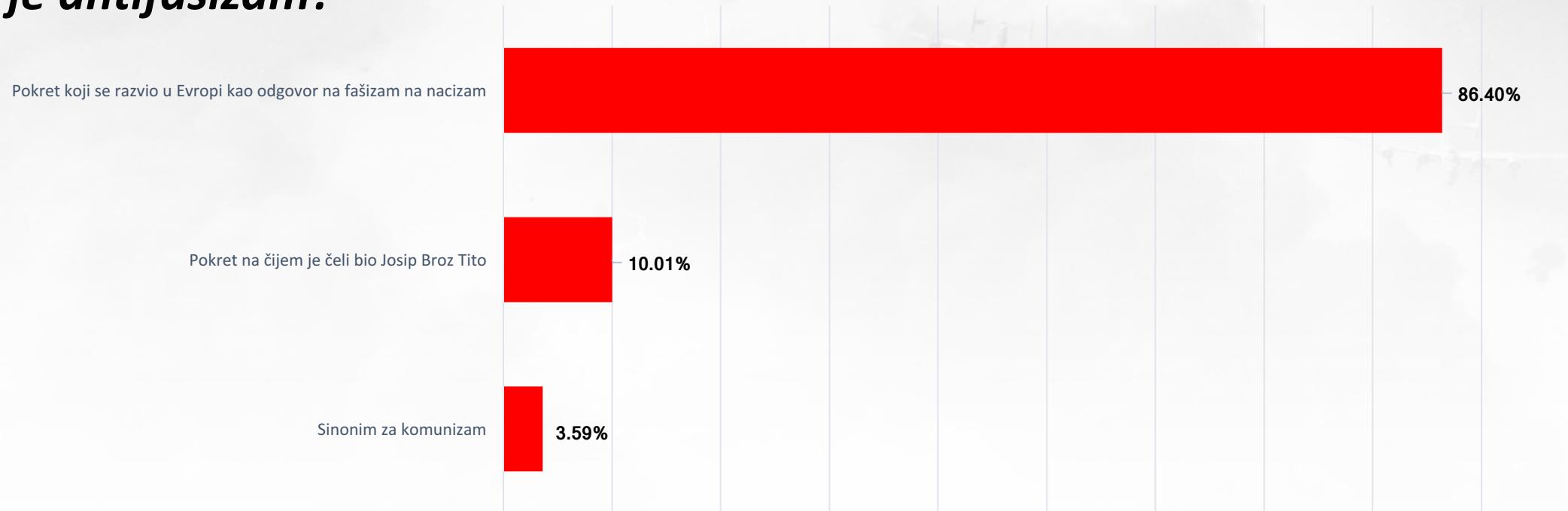
- **Realizacija:** terensko istraživanje je sprovedeno od 1. do 6.novembra 2017.
- **Uzorački okvir:** studenti/kinje starosne dobi između 18. i 30.godina, 47% muškarci, 53% žene
- **Veličina uzorka:** 280 studenata/kinja, 230 sa Univerziteta Crne Gore (UCG) i 50 sa Univerzitata Donja Gorica (UDG)

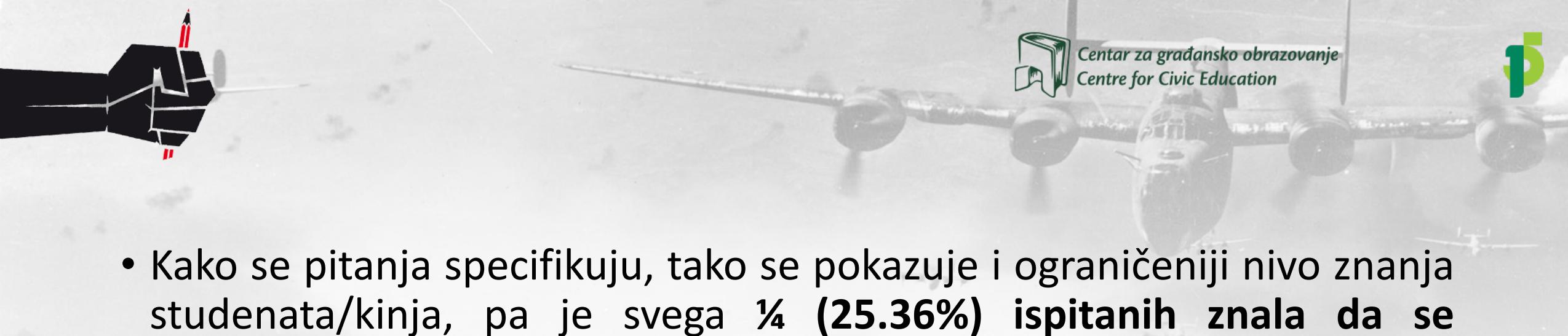
Univerzitet Crne Gore, jedinice u Nikšići i Podgorici (*Filozofski fakultet (smjerovi: Istorija, Sociologija, Obrazovanje učitelja, Geografija), Pravni fakultet, Fakultet političkih nauka, Ekonomski fakultet, tehnički fakulteti*) i Univerzitet Donja Gorica (*Pravni fakultet, Fakultet za prehrambene tehnologije, Fakultet za kulturu i turizam, Fakultet za menadžment u ekonomiji*)

Anketirani studenti/kinje dva crnogorska univerziteta u značajnoj mjeri poznaju pojам *antifašizam* (86,43%). U ovom segmentu, prednjače studenti/kinje Fakulteta političkih nauka UCG (94% tačnih odgovora), a na drugom polu su studenti/kinje UDG (30% njih nije imao tačan odgovor)

Što je antifašizam?

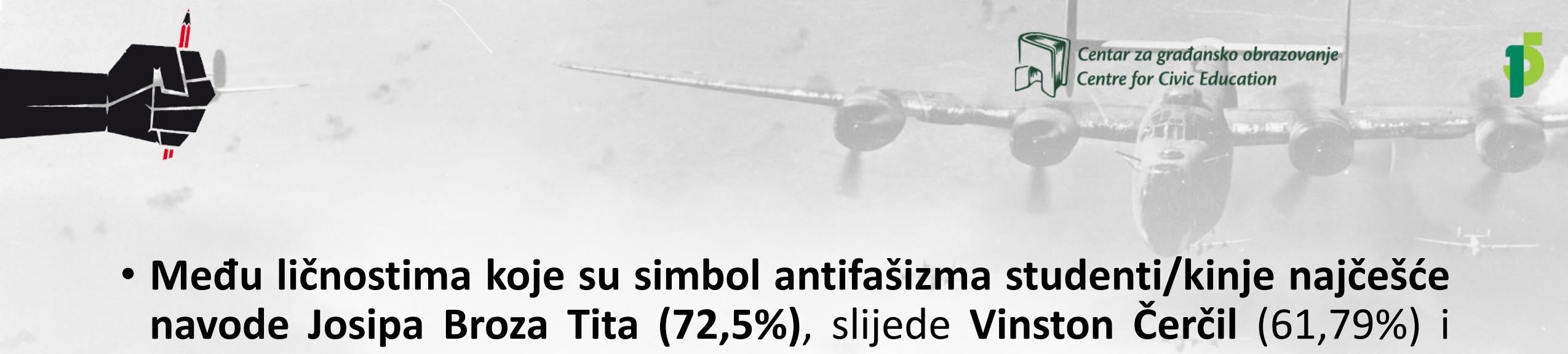

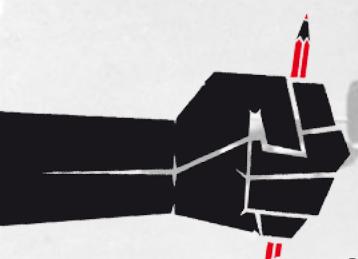
- Kako se pitanja specifikuju, tako se pokazuje i ograničeniji nivo znanja studenata/kinja, pa je svega **¼ (25.36%) ispitanih znala da se antifašizam razvio između dva svjetska rata**, odnosno čak 74,64% ne zna kada se antifašizam kao pokret razvio.
- Sagledavajući po fakultetima, najmanji nivo znanja su pokazali studenti/kinje tehničkih fakulteta UCG, a odmah za njima slijede anketirani studenti/kinje Pravnog fakulteta UCG, kao i studenti/kinje UDG.
- Zabrinjavajuće je što je svega malo više od 1/3 (34%) anketiranih studenata/kinja Filozofskog fakulteta UCG, na kojem se, između ostalih, nalaze katedre za istoriju i pedagogiju znalo kada se razvio antifašizam.

- Nešto više od polovine (**58%**) anketiranih studenata/kinja, tačno definiše fašizam kao pokret koji se razvio u Italiji u prvoj polovini XX vijeka. Najbolje znanje pokazali su studenti/kinje Filozofskog fakulteta UCG među kojima je 82% njih znalo odgovor, a nešto lošiji su bili studenti/kinje UDG i Ekonomskog fakulteta UCG-a sa po 60% netačnih odgovora.
- **61% studenata/kinja razlikuje fašizam od nacizma**, dok njih 39% vjeruje da nema razlike među ovim pojmovima.
- Dalje, **70% studenata/kinja zna da je nacizam nastao u Njemačkoj**, a isti je broj i onih koji znaju da se pojam *kvisling* odnosi na izdajnika, odnosno, onog koji je u službi tuđina, a protiv interesa svog naroda (po norveškom političaru Kvislingu, koji je služio njemačke okupatore).

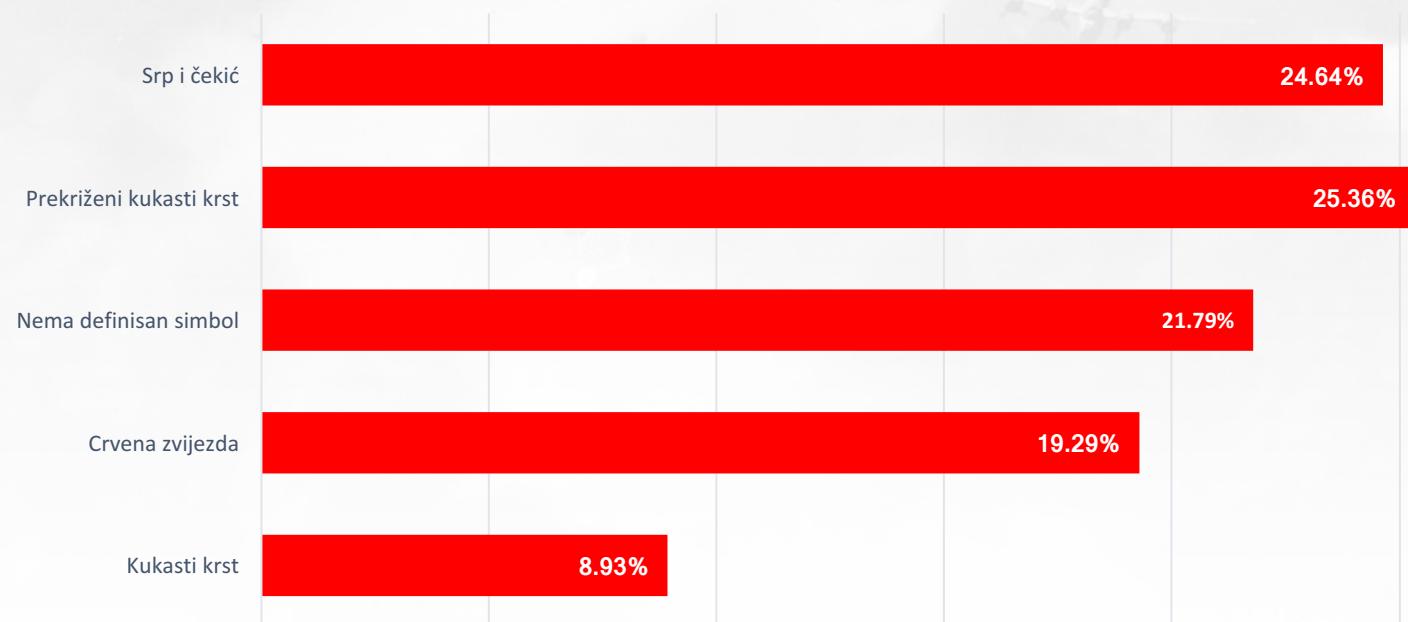

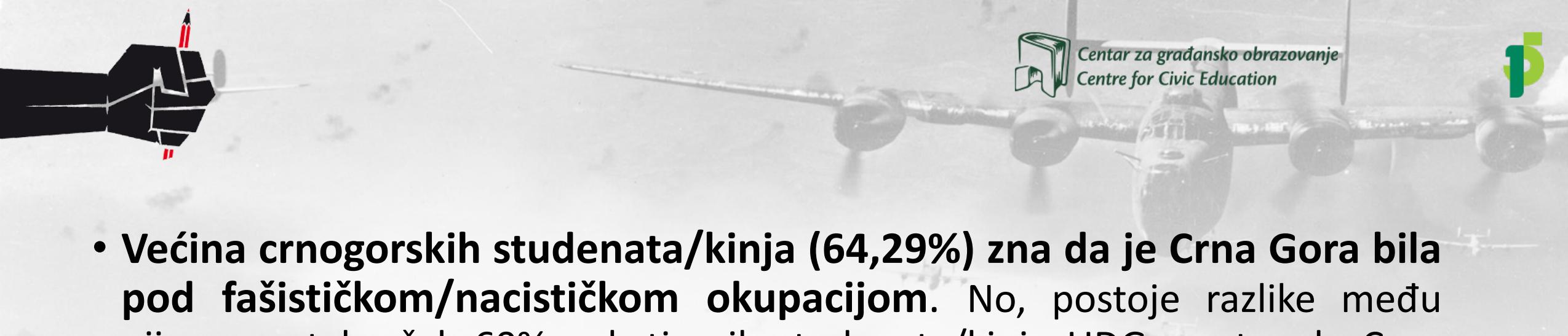
- **Među ličnostima koje su simbol antifašizma studenti/kinje najčešće navode Josipa Broza Tita (72,5%), slijede Vinston Čerčil (61,79%) i Frenklin Ruzvelt (56,43%). Skoro jedna četvrtina crnogorskih studenata/kinja (24%) navodi Krsta Popovića kao antifašistu, iako se radi o kontroverznoj ličnosti crnogorske istorije, koja je bila u bliskoj vezi sa fašističkom Italijom.**
- **Manje od polovine ispitanih studenata/kinja (43,57%) može nabrojati najmanje tri zemlje koje su pripadale antifašističkom pokretu, odnosno 56,43% njih nije znalo odgovor na ovo pitanje.**

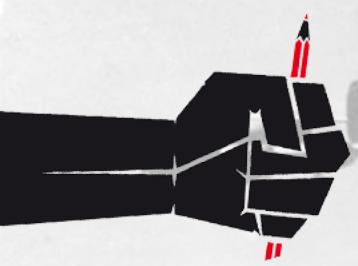
Preko 3/4 (78,22%) studenata/kinja vjeruje da antifašistički pokret ima svoj univerzalni simbol, najčešće navodeći prekriženi kukasti krst, srp i čekić, zatim crvenu zvijezdu, iako zvanični simbol ne postoji. Iznenadujuće je da postoje i oni koji vjeruju (8,93%) da je kukasti krst (tzv. Svastika) simbol antifašizma.

Koji od navedenih simbola je antifašistički?

- **Većina crnogorskih studenata/kinja (64,29%) zna da je Crna Gora bila pod fašističkom/nacističkom okupacijom.** No, postoje razlike među njima, pa tako čak 60% anketiranih studenata/kinja UDG smatra da Crna Gora nije bila pod fašističkom/nacističkom okupacijom, a isto smatra i 42% anketiranih studenata/kinja Fakulteta političkih nauka UCG-a.
- Nešto više od **3/4 (76,07%) anketiranih studenata/kinja zna da se 13. jula 1941, desio ustanak u Crnoj Gori protiv fašističke okupacije.** I tu postoje varijacije među ispitanicima - više od polovine studenata/kinja UDG (53,3%) i više od 1/3 studenata/kinja Pravnog fakulteta UCG-a (36%) ne zna da se tada desio ustanak po kojem Crna Gora obilježava jedan od najznačajnijih državnih praznika.

- **Više od 2/3 (68,21%) anketiranih studenata/kinja ne zna da se Kragujevački masakr dogodio 1941.** Najmanji nivo znanja pokazali su studenti/kinje tehničkih fakulteta UCG (12%), a najbolje studenti/kinje Filozofskog fakulteta UCG (52%) i Fakulteta političkih nauka UCG (44%).
- **59,64%** od ukupnog broja anketiranih studenata/kinja zna da je **drugi naziv za bitku na Neretvi – «bitka za ranjenike»**. Analiza odgovora po fakultetima, pokazuje da više od polovine anketiranih studenata/kinja Pravnog fakulteta UCG-a (56%) i UDG-a (53,33%) nije znalo tačan odgovor na ovo pitanje.

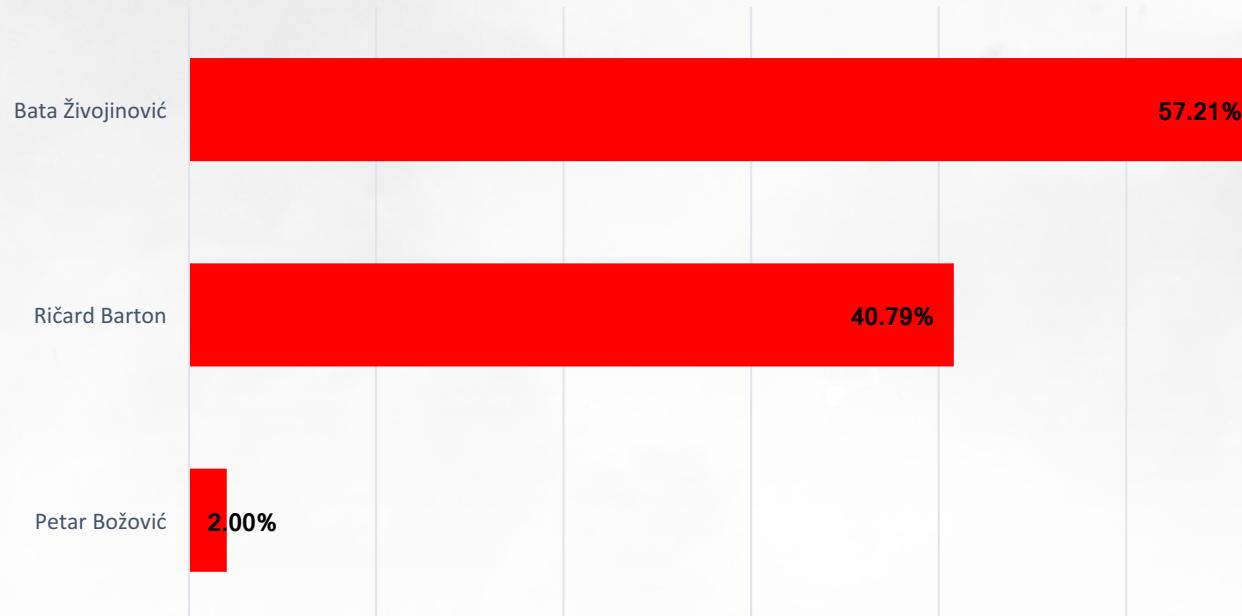

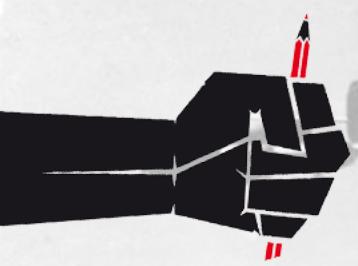
- Crnogorski studenti/kinje u značajnom broju (86,79%) ne znaju da je **Deklaracija Ujedinjenih nacija proglašena 1941**, a najveći nivo znanja su pokazali studenti Fakulteta političkih nauka, iako je svega njih 34% njih znalo tačan odgovor, što je zabrinjavajući podatak s obzirom da ovaj dokument izučavaju kroz nekoliko predmeta na osnovnim studijama.
- Upitani da ocijene **značaj Deklaracije Ujedinjenih nacija**, svega jedna trećina (33,57) crnogorskih studenta/kinja odgovorila je kratko, a najčešće su navodili sljedeće odgovore: „zbog tolerancije među narodima“, „zbog očuvanja mira“, „zbog organizacije poslijeratnog svijeta“, „u cilju uspostavljanja globalne saradnje među državama“, „zbog borbe protiv nacizma“, „zbog prestanka ratova i daljih sukoba“, „zbog borbe protiv fašizma“, „zbog proklamovanja jedinstva i mira“, „da bi se garantovala ljudska prava i slobode“.

Većina crnogorskih studenata (59,21%) ne zna da je proslavljeni holivudski glumac Ričard Barton glumio Josipa Broza Tita u filmu "Bitka na Sutjesci", već su prednost dali Bati Živojinoviću, a mali broj njih i Petru Božoviću.

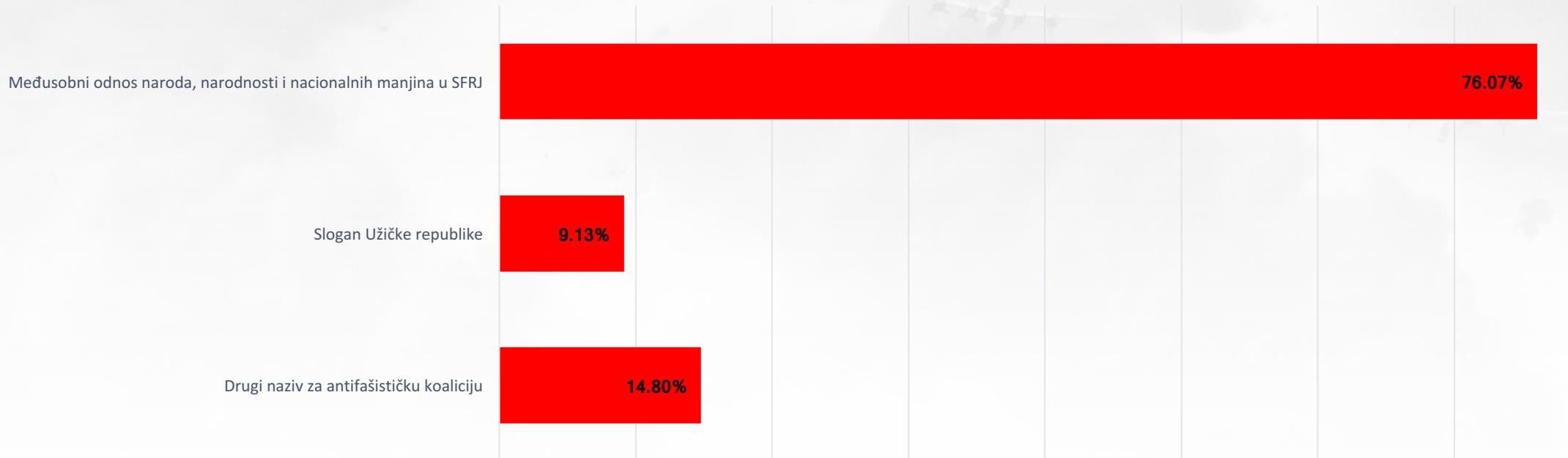
U filmu «Bitka na Sutjesci» Josipa Broza Tita je glumio?

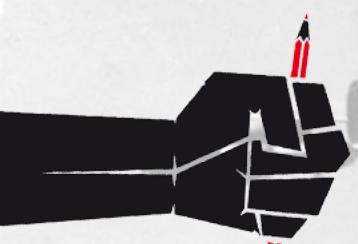

Više od 3/4 studenata/kinja (76,07%) zna da se termin „Bratstvo i jedinstvo“ odnosi na međusobni odnos naroda, narodnosti i nacionalnih manjina u SFRJ, dok 23,93% studenata/kinja nije dalo tačan odgovor, iako su imali tri ponuđena.

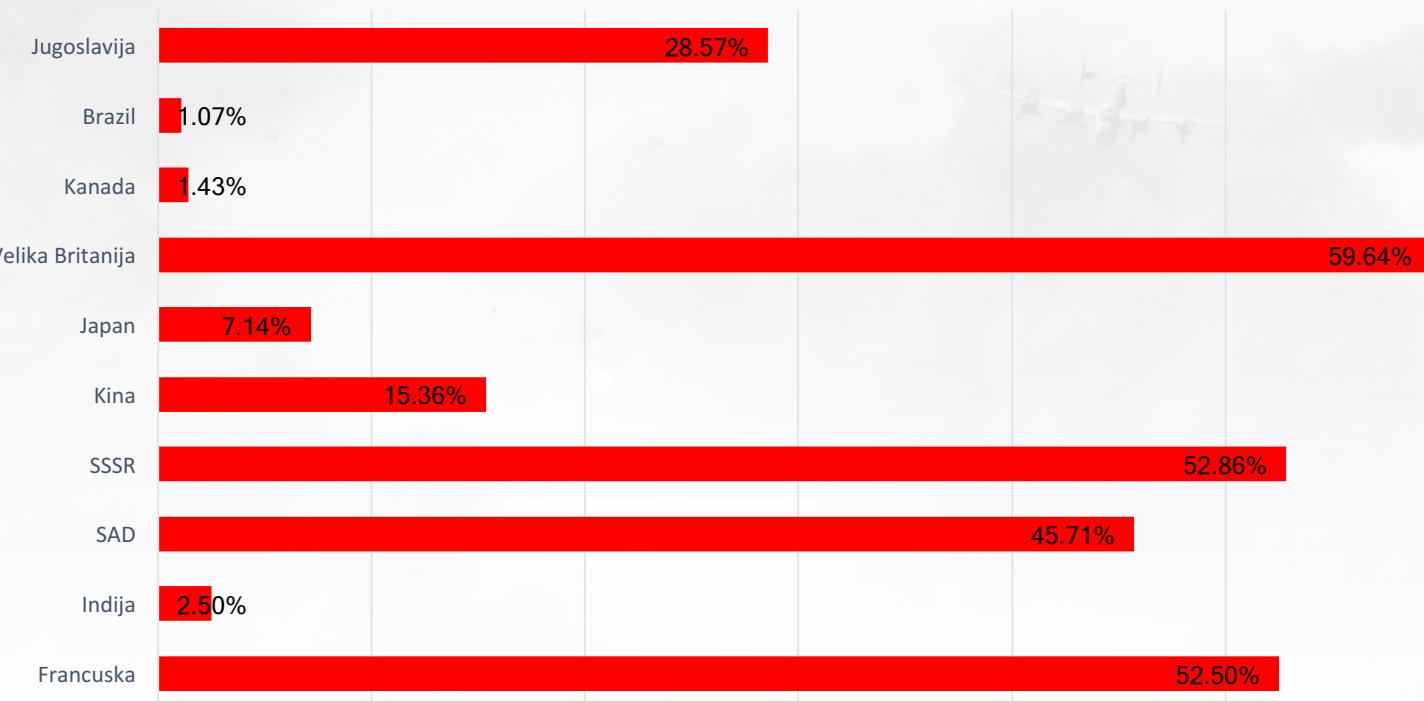
Na što se odnosi termin «Bratstvo i jedinstvo»?

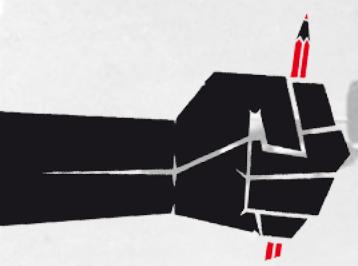

Na pitanje da označe države koje su smatrane „Velikom četvorkom“ antifašističke koalicije, studenti/tkinje su u najvećem broju slučajeva zaokružili: Veliku Britaniju (59,64%), SSSR (52,86%), zatim Francusku koja nije bila dio Velike četvorke (52,5%) i SAD (45,71%), dok je samo 15,36% njih navelo Kinu, koja je bila dio „Velike četvorke“.

Zaokružite države koje su smatrane «Velikom četvorkom» antifašističke koalicije:

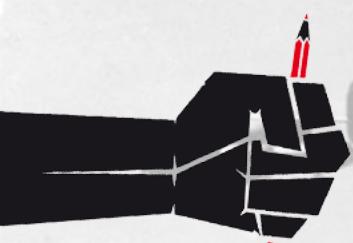

Upitani da odgovore što prepoznaju kao **antifašističke vrijednosti**, uz mogućnost da zaokruže više odgovora, **92,86% crnogorskih studenata/kinja navodi da je to sloboda, a slijede 89% solidarnost (89%), tolerancija (79,64%) i nenasilje (68,93%)**.

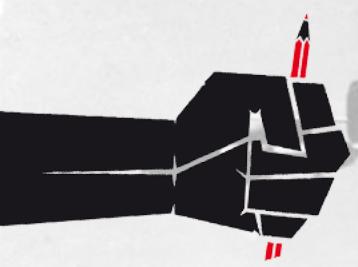
Što su za vas antifašističke vrijednosti? (moguće je zaokružiti više opcija)

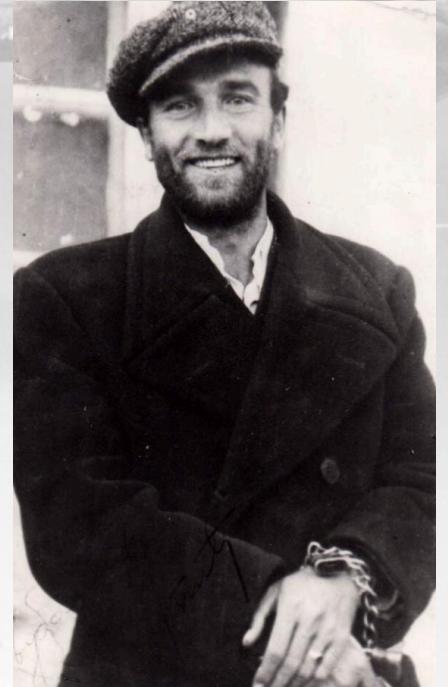

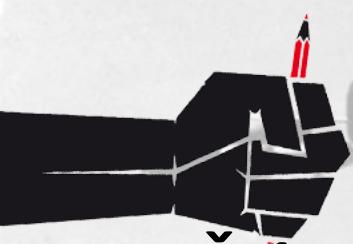
Svega 40% crnogorskih studenata/kinja zna da je na ostrvu Lastavica, u tvrđavi Mamula, za vrijeme Drugog svjetskog rata bio fašistički logor, a čak 76% anketiranih studenata/kinja Pravnog fakulteta UCG nije dalo tačan odgovor iako se radi o lokalitetu koji je već duže vrijeme prisutan u medijima i budi pažnju javnosti i zbog brojnih kontroverzi u vezi sa planiranim investicijama, uz reakcije civilnog sektora koji se zalaže za uspostavljanje kulture sjećanja.

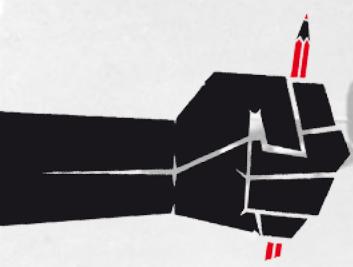
- Na pitanje **ko je bio Ljubo Ćupić odgovorilo je nešto manje od polovine anketiranih studenata/kinja (46,43%)**, najčešće navodeći da se radi o: „narodnom heroju“, „političkom komesaru“, „borcu za ljudska prava“, „komunisti“, „narodnom heroju koji je sa osmijehom izašao na strijeljanje“, „revolucionaru i antifašisti“, dok 40,71% anketiranih ne zna ko je Ljubo Ćupić, a 12,86% nije dalo nikakav odgovor.
- **Više od ¾ (77.5%) anketiranih studenata/kinja danas ne zna da nabroji najmanje tri narodna heroja iz Crne Gore**, odnosno svega 22,5% njih je znalo tačno da navede tri narodna heroja iz Crne Gore. Nijedan anketirani student/kinja UDG nije dao potpun odgovor i tačno naveo tri narodna heroja iz Crne Gore. Takođe, 78% anketiranih studenata/kinja Fakulteta političkih nauka UCG i 76% Pravnog fakulteta UCG nije dalo potpun odgovor, dok su bolje znanje pokazali studenti/kinje Filozofskog fakulteta, među kojima je 52% tačno navelo tri narodna heroja iz Cne Gore.
- **Upitani da navedu tri žene koje su bile narodni heroji tokom antifašističke borbe na prostoru bivše Jugoslavije, svega 14,29% studenata/kinja je znalo njihova imena.** Studenti/tkinje su kao žene narodne heroje najčešće navodili: Ljubicu Popović, Đinu Vrbicu, Olgu Golović.

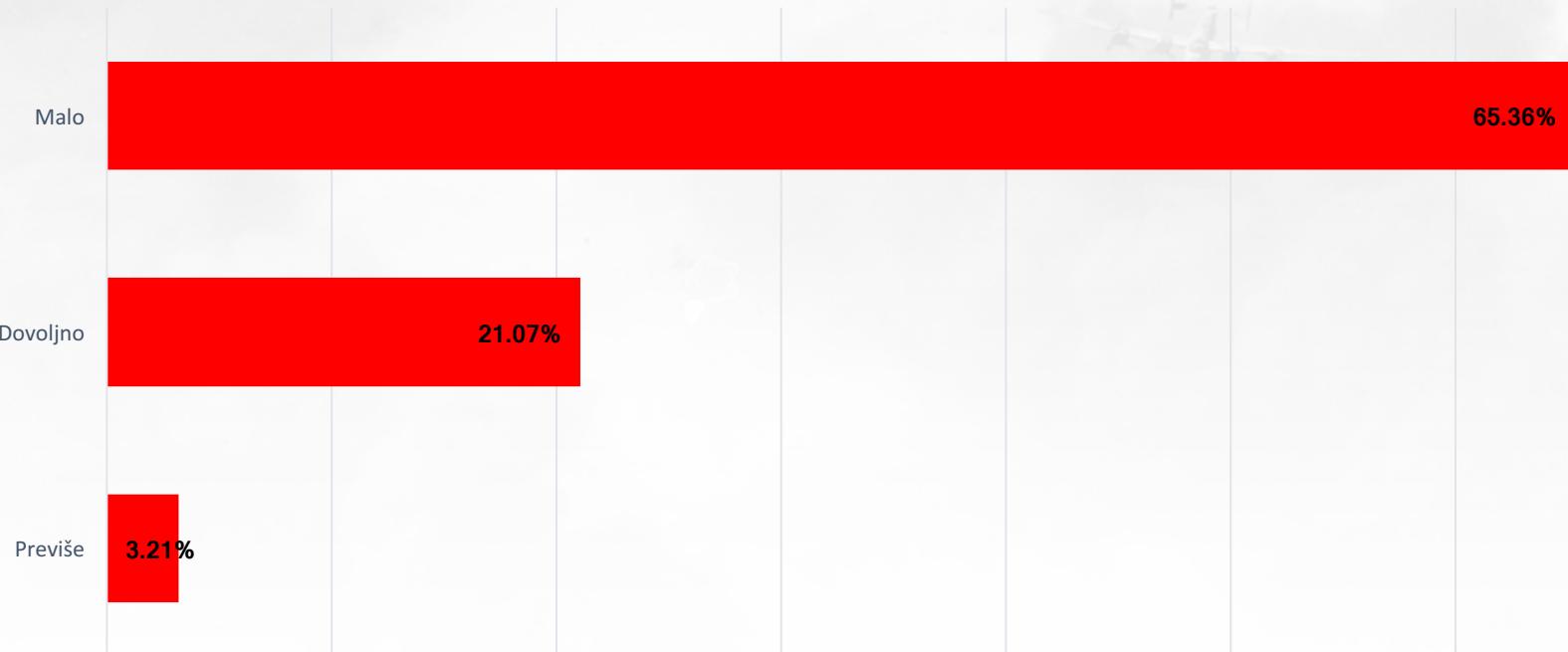
- Čak 70% anketiranih studenata/kinja ne zna da je Povelja OUN potpisana u San Francisku.
- Upitani da navedu što je cilj Povelje Ujedinjenih nacija trećina (31,07%) anketiranih studenata/kinja dala je odgovor, navodeći najčešće da je to: „mir”, „ujedinjenost”, „spriječavanje budućih sukoba”, „borba protiv fašizma i diktature”, „sloboda i ravnopravnost svih ljudi”, „stvaranje jedinstva”, „mir u svijetu”, „poštovanje nezavisnosti svake države”, „uspostavljanje kontrole nad državama”.

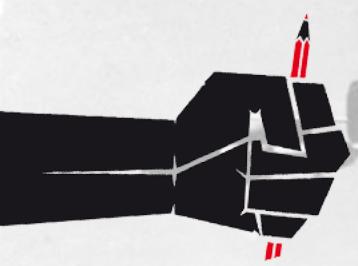
Studenti/kinje većinski (65,36%) prepoznaju da se o antifašizmu, kroz formalno obrazovanje, uči malo, dok 21,01% smatra da se uči dovoljno, a 3,21% ocjenjuje da se uči i previše.

Koliko kroz formalno obrazovanje učite o antifašizmu?

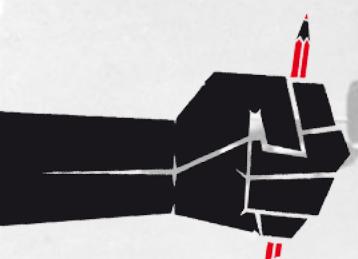

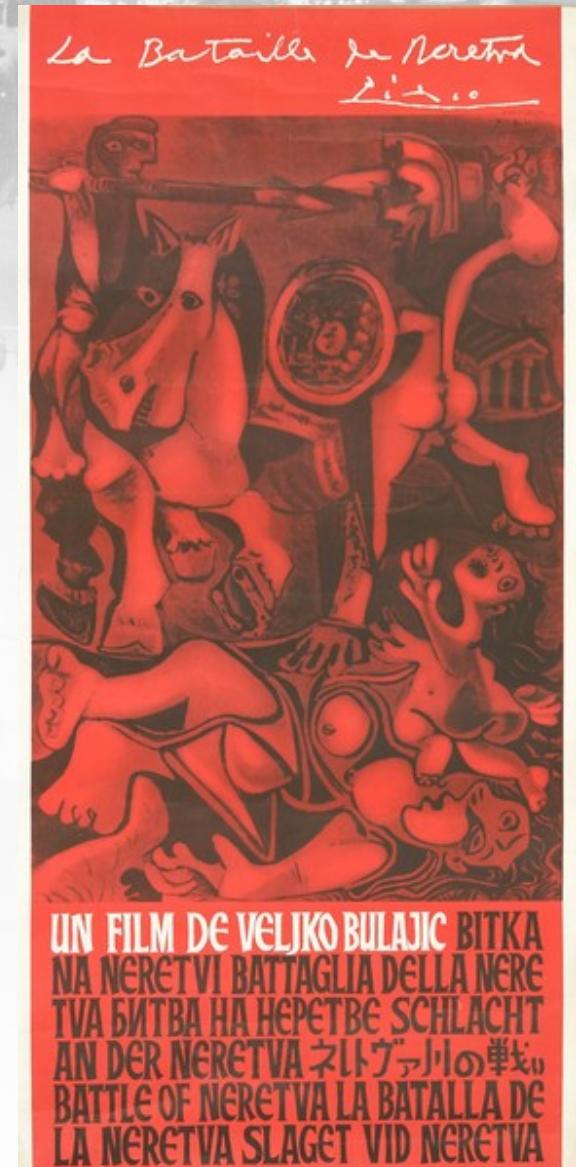
- 61,79% anketiranih studenata/tkinja navodi da su kroz osnovno/srednje obrazovanje imali **priliku da van gradiva iz udžbenika, razgovaraju sa nastavnicima/profesorima o temama vezanim za antifašizam.**
- **Literatura iz ove oblasti više nije popularna**, na što ukazuje podatak da 71,07% njih nije čitalo u slobodno vrijeme neku literaturu koja se tiče ovih pitanja. Oni koji su čitali nešto iz ove oblasti uglavnom navode sljedeće: „djela Milovana Đilasa“, „Mein Kampf-Hitler“, „Marksizam“ „Izvori totalitarizma“, „Istorijski Jugoslavije“, „Vrijeme netrpeljivih-A.Mitrović“, „Zlo proljeće-Mihailo Lalić“, „Lelejska gora-Mihailo Lalić“.

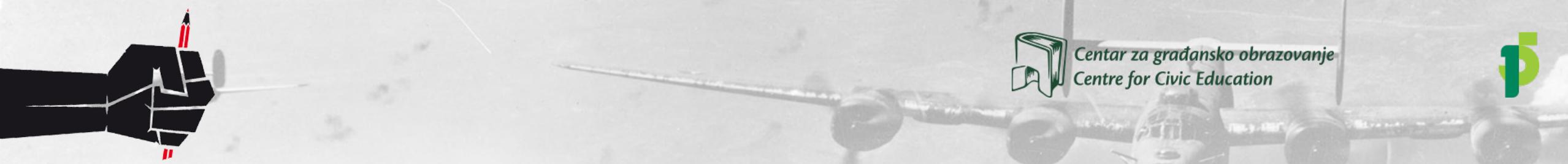

- Od ukupnog broja anketiranih studenata/kinja, čak **58,93%** navodi da **nikada nijesu posjetili spomenike antifašističkog otpora kroz formalni obrazovni sistem**, niti da su na taj način imali priliku učiti o antifašističkom pokretu.
- **Više od polovine studenata/kinja (54,29%) smatra da u Crnoj Gori ne postoje antifašistička udruženja.** Među onima koji znaju da takva udruženja postoje, upitani da navedu njihove nazive, dobili smo sljedeće najčešće odgovore: „SUBNOR“, „KPCG“, „NOP (Narodno oslobodilački pokret), Savez antifašista“, „Mladi antifašisti Crne Gore“ ili da postoji samo jedno antifašističko udruženje.

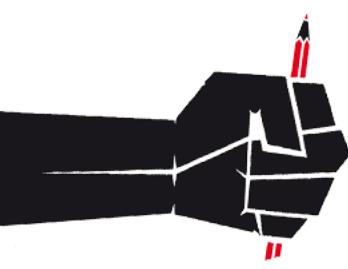

- Na pitanje koja tri partizanska filma znaju, nešto više od jedne trećine studenata/kinja (37,14%) studenta/kinje je navelo tri filma, dok je više od polovine (54,29%) dalo djelimičan odgovor i znalo da navede jedan ili dva filma, a njih 22,5% nije znalo odgovor na ovo pitanje.
- Anketirani studenti/kinje su najčešći navodili sljedeće: „Bitka na Sutjesci“, „Bitka na Neretvi“, „Užička republiku“, „Kozara“ „Otpisani“, „Valter brani Sarajevo“, „Lepa sela lepo gore“, „Igmanski marš“, „Boško Buha“, „Partizanska eskadrila“.

- **Ni partizanske pjesme više nisu poznate mladima**, pa je svega **(17,14%) anketiranih studenata/kinja znalo da navede tri partizanske pjesme**, dok je nešto više od polovine studenata/kinja (58,21%) dalo djelimičan odgovor i znalo da navede jednu ili dvije pjesme, dok 24,64% nije navelo niti jednu pjesmu.
- Najčešće navođene pjesme bile su: „Računajte na nas“, „Ciao Bella“, „Po šumama i gorama“, „Od Vardara pa do Triglava“, „Kraj Sutjeske hladne vode“, „Nas dva brata“, „Druže Tito mi ti se kunemo“, „Oj, Kozaro“.

Preliminarni zaključci i preporuke:

- Prednost Crne Gore je što nemamo ni sa državnog nivoa ni iz bilo kakvih drugih relevantnih struktura pokušaje revizije antifašističke istorije i tekovina
- Međutim, potrebno je mnogo više raditi da bi antifašistička istorija i njene tekovine bili sadržajan dio obrazovnog sistema, a samim tim da bi i u društvu imale jači izraz
- Crnogorski studenti i studentkinje imaju određena znanja, ali i mnogo onih nepoznanica koje ne bi trebalo da imaju o ovoj važnoj temi koja daje i vrijednosnu dimenziju društvu

**KOLIKO DANAS STUDENTI U CRNOJ GORI
ZNAJU O ANTIFAŠISTIČKOM OTPORU U XX
VIJEKU U CRNOJ GORI, REGIONU I EVROPI?**